

Dražší elektřina pro provozovatele mikrozdrojů: Diskriminace, nebo spravedlnost?

V průběhu letošního léta začali první obchodníci s elektřinou reagovat na obtížnější predikovatelnost odběru u zákazníků, kteří ve svém odběrném místě provozují fotovoltaickou elektrárnu. Těmto zákazníkům cenu dodávané elektřiny navyšují o speciální složku ceny. Například Innogy jim v rámci ceny elektřiny účtuje tzv. cenu dodatečné služby obchodníka za vyrovnání dodatečných odchylek spotřeby způsobených ztíženou předvídatelností spotřeby v důsledku vlastní výroby. A to s odůvodněním, že tito zákazníci přinášejí v porovnání s ostatními zákazníky výrazně vyšší náklad spojený s odpovědností za odchylku.

Mgr. et Mgr. Tomáš Martinec, advokát v KF Legal

ABSTRACT :

This summer, the first electricity suppliers began to react to the more difficult predictability of consumption by households with own photovoltaic sources. Such households are subjected to an extra fee that is said to reflect the cost of the additional imbalance resulting from self-consumption. Such price differentiation is justified since electricity suppliers bear imbalance responsibility and have to compensate network operators for any imbalance caused by their customers. However, for it to be fair, it needs to be based on objective criteria and clearly and transparently communicated to the consumers.

CENOVÁ REGULACE V ELEKTROENERGETICE

Ponecháme-li stranou specifický režim dodavatele poslední instance, ceny silové elektřiny nepodléhají cenové regulaci. Stanovení cen silové elektřiny je tedy plně na uvážení obchodníka a jeho obchodní strategii. I ve vztahu k cenám silové elektřiny však obchodníci musí pamatovat na to, že značnou část jeho zákazníků budou tvořit spotřebitelé a další chráněné skupiny. Zejména ve vztahu ke spotřebitelům totiž právní úprava obsahuje řadu ochranných ustanovení.

Úprava v energetickém zákoníku a obecná úprava občanského zákoníku není ve vztahu k diskutovanému tématu příliš významná. Zásadnější dopady může mít jednak § 6 zákona

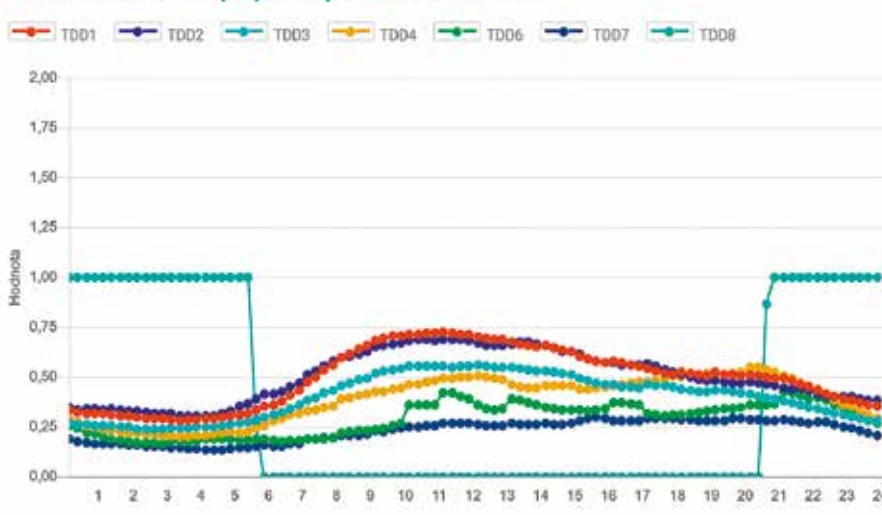
o ochraně spotřebitele, který prodávajícím zakazuje, aby při prodeji výrobků nebo poskytování služeb spotřebitele diskriminovali, jednak – a zejména – zákon o cenách. Podle zákona o cenách nesmí prodávající ani kupující zneužít svého výhodnějšího hospodářského postavení k tomu, aby získal nepřiměřený majetkový prospěch (§ 2 odst. 3). Podmínky pro aplikaci tohoto ustanovení jsou však relativně omezené. Proto bude v souvislosti se speciálními složkami cen elektřiny pro domácnosti s fotovoltaickou elektrárnou (FVE) nejvýznamnější § 13 zákona o cenách. Ten prodávajícím (ve zkratce) ukládá povinnost předem poskytnout jasnou informaci o konečné ceně, včetně všech daní a poplatků.

ODPOVĚDNOST ZA ODCHYLKU

Odpovědnost za odchylku spočívá v odpovědnosti za náklady provozovatele přenosové soustavy spojené s vyrovnáním rozdílu mezi zákazníkem tvrzenou a skutečnou spotřebou elektřiny v daném odběrném místě. Pokud takový rozdíl v příslušné čtvrthodině nastane, provozovatel musí zajistit, že se adekvátním způsobem navýší nebo sníží výroba, resp. spotřeba, celé soustavy tak, aby výroba a spotřeba elektřiny byly v rámci celé soustavy v každém okamžiku v rovnováze.

Odpovědnost za odchylku v daném odběrném místě však nenese zákazník, nýbrž obchodník s elektřinou, což je zákonným důsledkem zahájení dodávky elektřiny podle smlouvy

Průběh celostátních přepočtených TDD - 16.08.2024

Přepočtený typový diagram dodávky

Zdroj: OTE, a.s., <https://www.ote-cr.cz/cs/statistika/typove-diagramy-dodavek-elektřiny/prepoctene-tdd?date=2024-08-16>

o sdružených službách dodávky elektřiny.¹ Obchodníci tuto skutečnost přirozeně promítají do ceny, kterou za dodávku elektřiny zákazníkům účtují.

Zákazníci v domácnostech však běžně svou spotřebu fakticky nenominují. Průběh spotřeby elektřiny je totiž u většiny domácností (těch bez průběhového měření) určován podle tzv. typových diagramů dodávky (TDD). TDD jednotlivým odběrným místům přiřazují provozovatelé distribučních soustav podle charakteru daného odběrného místa, a to při připojení odběrného místa nebo při změně jeho charakteru.² Vyhodnocení odchylky daného odběrného místa se tedy provádí nikoliv ve vztahu k reálné, zákazníkem nominované spotřebě, ale ve vztahu ke spotřebě normované, kterou zákazník nemůže ovlivnit.

Příčina problému s odběrnými místy v nichž je provozován mikrozdroy spočívá v tom, že obchodníci ve své praxi musí i u těchto míst spoléhat na typové diagramy dodávky, i když ty (přirozeně) nepočítají s dopady, které má na odběr elektřiny provoz výroby. Provoz FVE přitom průběh dodávek elektřiny ze soustavy do odběrného místa podstatně ovlivní: v dobách intenzivního slunečního svitu (a tedy nejvyšší výroby) objem dodávek ze soustavy podstatně sníží. Tím vytvoří odchylku proti TDD, za kterou ze zákona odpovídá obchodník s elektřinou. S instalací FVE zároveň dojde k instalaci průběhového měřicího zařízení, a tedy i ke změně typu měření. Proto se při *vyhodnocování* odchylky u dodávky elektřiny do odběrných míst s vnořenými FVE z typových diagramů dodávek formálně nevyhází.

TDD však fakticky zůstávají základem, z něhož obchodník s elektřinou, jenž dodává do takového odběrného místa, vychází při *nominaci* odchylky, neboť pro něho může být prakticky nemožné předem správně a přesně odhadovat konkrétní diagram odběru malého odběrného místa (např. rodinného domu) s vnořenou FVE. TDD jsou nicméně v těchto případech mnohem méně spolehlivým základem než u běžných odběrných míst.

Odchylka od nominovaných hodnot tudíž bude u výkyvů způsobených výrobou elektřiny ve FVE zpravidla vyšší, než u „běžných“ výkyvů, které standardně produkují domácnosti bez výroben. S prudkým nárůstem instalovaných FVE se tento efekt multiplikuje, a tato odchylka tak do nákladů obchodníků vstupuje stále výrazněji.

PROMÍTNUTÍ NÁKLADŮ DO CENY SILOVÉ ELEKTŘINY

Dodatečné náklady, které vlivem nestabilní výroby FVE vzniknou, se pak obchodník přirozeně snaží přenést na zákazníka, za jehož odchylku nese finanční odpovědnost.

Na první pohled tak činí spravedlivě. Jedním ze základních principů fungování trhu s elektřinou totiž je, že každý účastník trhu, zákazník nevyjímaje, nese odpovědnost za odchylky, které v soustavě způsobí. Za tímto účelem jsou účastníci trhu buď subjekty zúčtování, nebo smluvně přenáší svou odpovědnost na některý subjekt zúčtování podle své volby.³

Decentralizace a dekarbonizace energetiky na tomto obecném principu neměla nic změnit. Jak ve vztahu k aktivním zákazníkům, tak ve vztahu k energetickým společnostem mají členské státy zajistit, aby aktivní zákazníci i energetická společnoství byli finančně odpovědní za odchylky, které v rámci elektrizační soustavy způsobí.⁴ Členské státy ale mají rovněž zajistit, aby zákazníci mohli vystupovat jako aktivní zákazníci a energetická společnoství vykonávat svou činnost, aniž by se na ně vztahovaly nepřiměřené nebo diskriminační technické a administrativní požadavky, postupy a síťové poplatky, které neodrážejí náklady.

Evropská legislativa je tedy založena na principu, že překážky, které spotřebitelům brání ve výrobě elektřiny z vlastních zdrojů a v jejím spotřebě, ukládání nebo prodávání na trhu, by měly být odstraněny, přičemž by však mělo být zajištěno, aby takoví spotřebitelé přiměřeně přispívali k úhradě systémových nákladů.⁵

LEGITIMITA DODATEČNÝCH POPLATKŮ

Dokud finanční odpovědnost za odchylku musí nést obchodník, je legitimní, aby tato rizika promítl do ceny. Pokud se průběh dodávky do odběrných míst se samovýrobou elektřiny odlišuje od dosavadních standardů, vyjádřených typovými diagramy, výrazněji než u odběrného místa bez výroby, v důsledku čehož obchodníkům přináší vyšší náklad na odchylku, je logické, že o tento náklad bude navýšena cena dodávky. Dalším legitimním důvodem, proč by odběrná místa provozující mikrozdroy měla platit vyšší cenu za silovou elektřinu odebranou ze sítě, pak může být skutečnost, že provozem FVE z podstaty věci omezují objem odběru ze sítě, a tím snižují zisk, který v rámci nastavené marže obchodník realizuje.

Nejedná se přitom o zakázanou diskriminaci, neboť cenové rozlišování bude v tomto případě odůvodněno objektivními skutečnostmi: odlišnými technickými vlastnostmi odběrných míst, v nichž je provozován mikrozdroy, odlišnou nákladovostí těchto odběrných míst a odlišným průběhem dodávky.

Problematika promítnutí nákladů za vyrovnávání odchylky do cen elektřiny bude navíc pravděpodobně čím dál významnější. Obchodníci se totiž do stejných, ne-

větších, problémů s predikovatelností dodávek do odběrných míst mohou dostat nejen v případě samotných domácích fotovoltaik, ale také pokud se odběrná místa, do kterých dodávají elektřinu, začnou účastnit sdílení elektřiny. Bude zajímavé sledovat, jak se k těmto rizikům postaví.

Pokud se však rozhodnou účtovat odběrným místům s obtížnější predikovatelností dodávky vyšší cenu elektřiny, je třeba, aby si své rozhodnutí předem (interně) odůvodnili objektivními kritérii, díky čemuž budou připraveni vyvrátit případná podezření z diskriminace, jež mohou zavládnout u části spotřebitelů. Zároveň svou cenovou politiku musí vůči zákazníkům, a to zejména těm v postavení spotřebitelů, jasně a srozumitelně komunikovat.

O AUTOROVI

Mgr. et Mgr. TOMÁŠ MARTINEC se v KF LEGAL zaměřuje na energetiku, insolvenční a obchodní vztahy. Podílel se na zpracování řady právních analýz v oblasti insolvenční, resp. obecně vymáhání pohledávek, a v oblasti energetiky. V oblasti energetiky má zkušenosti jak s obhajobou proti obvinění z přestupků v energetice, tak se spory mezi účastníky trhu. Podporuje klienty při vyjednávání smluvních vztahů s obchodními partnery a při smluvním zajištění těchto vztahů. Vedle pražské právnické fakulty absolvoval také americká studia na FSV UK a semestr na University of Richmond ve Virginii.

Kontakt: tomas.martinec@kflegal.cz

POZNÁMKY:

- ¹ § 50 odst. 2 energetického zákona.
- ² § 23 odst. 5 vyhlášky o Pravidlech trhu s elektřinou.
- ³ § 12 odst. 2 energetického zákona a čl. 5 odst. 1 nařízení č. 2019/943.
- ⁴ Čl. 15 odst. 2 písm. f) a čl. 16 odst. 2 písm. c) směrnice 2019/944. Zajímavostí je, že směrnice č. 2018/2001 neobsahuje výslovnou deklaraci ve vztahu ke společným pro obnovitelné zdroje.
- ⁵ Bod 42 preambule směrnice č. 2019/944.